

НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Міловська Надія Василівна,

orcid.org/0000-0001-9150-018X

доктор юридичних наук, доцент,

в.о. завідувача відділу дослідження проблем взаємодії держави

та громадянського суспільства

Київського регіонального центру

Національної академії правових наук України

У статті визначено особливості нормотворчої діяльності у сфері гарантування вкладів фізичних осіб в умовах воєнного стану в Україні, а також надано пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання у відповідній сфері правовідносин.

Встановлено, що в умовах дії воєнного стану та посилення економічної нестабільності спостерігається зростання банківських ризиків, реалізація яких може спричинити виникнення проблем платоспроможності банків і можливості неотримання вкладниками своїх заощаджень, розміщених на банківських рахунках. У зв'язку із цим захист прав і законних інтересів вкладників потребує впровадження додаткових гарантій шляхом перегляду та удосконалення нормативно-правового регулювання системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні та забезпечення стабільності фінансової системи. При цьому обґрунтовано, що дотримання принципу юридичної визначеності у процесі нормотворчої діяльності вимагає від законодавця чіткості, зрозумілості, однозначності правових норм, їх передбачуваності (прогнозованості), оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі.

Встановлено, що на час дії воєнного стану в Україні та протягом трьох місяців з дня його припинення чи скасування Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення банку з ринку. Акцентовано увагу на тому, що запровадження повного покриття банківських вкладів гарантіями, так звана «бланкова гарантія» є світовою практикою, коли протягом кризового періоду певна держава гарантує повернення повної суми депозитів фізичних осіб.

Зроблено висновок, що у процесі подальшої нормотворчої діяльності у сфері гарантування вкладів фізичних осіб важливим є вивчення позитивного іноземного досвіду захисту прав та законних інтересів вкладників, зокрема щодо можливості існування поряд із Фондом гарантування вкладів фізичних осіб державної форми власності недержавних фондів гарантування вкладів, координації дій та обміну інформацією між банками як учасниками системи гарантування вкладів, оптимізації строків здійснення відшкодувань за вкладами, зняття обмежень із вкладів у банківських металах, надання можливості отримання вкладником відшкодування у валюті вкладу, обмеження кола осіб, вклади яких не підлягають відшкодуванню тощо, що сприятиме підвищенню довіри населення до банківської системи та прискорить процеси правової адаптації нормативно-правової бази України до норм і стандартів ЄС у сфері гарантування вкладів фізичних осіб.

Ключові слова: гарантування вкладів фізичних осіб, захист прав та інтересів вкладників, нормотворча діяльність, правова визначеність, воєнний стан.

Milovska Nadiia. Rules-making activity in the field of guaranteeing deposits of individuals in military conditions

In the article the features of rule-making activity in the field of guaranteeing deposits of individuals in military conditions in Ukraine are defined, and also proposals for improving the legal regulation in this area are provided.

It is established that in military conditions and increased economic instability, there is an increase in banking risks, the implementation of which may lead to problems in the solvency of banks and the possibility of non-receipt by depositors of their savings placed in bank accounts. In this regard, the protection of the rights and legitimate interests of depositors requires the introduction of additional guarantees by revising and improving the legal regulation of the system of guaranteeing deposits of individuals in Ukraine and ensuring the stability of the financial system. At the same time, it is substantiated that the observance of the principle of legal certainty in the process of rule-making requires the legislator to be clear, understandable, unambiguous of legal norms, their predictability, since the other cannot ensure their uniform application, does not exclude unlimited interpretation in law enforcement practice and inevitably leads to arbitrariness.

It is established that during the martial law in Ukraine and within three months from the date of its termination or cancellation, the Deposit Guarantee Fund of Individuals reimburses each depositor of the bank funds in the full amount of the deposit, including interest accrued as of the end of the day preceding the day the procedure was started withdrawal of the bank from the market. Attention is focused on the fact that the introduction of full coverage of bank deposits with guarantees, the so-called blank guarantee, is a world practice, when during the crisis period a certain state guarantees the return of the full amount of deposits to individuals.

It is concluded that in the process of further rule-making activities in the field of guaranteeing deposits of individuals, it is important to study the positive foreign experience in protecting the rights and legitimate interests of depositors, in particular, the possibility of existence, along with the Deposit Guarantee Fund for individuals of state ownership, of non-state deposit guarantee funds, coordination of actions and exchanging information between banks as participants in the deposit guarantee system, optimizing the timing of refunds on deposits, lifting restrictions on deposits in banking metals, providing the opportunity for the depositor to receive compensation in the deposit currency, limiting the circle of persons whose deposits are not subject to reimbursement, etc., which will help increase public confidence in the banking system and accelerate the process of legal adaptation of the regulatory framework of Ukraine to the EU norms and standards in the field of securing deposits of individuals.

Key words: *guaranteeing the deposits of individuals, protecting the rights and interests of depositors, rule-making activity, legal certainty, martial law.*

В Україні з 24 лютого 2022 року після повномасштабного російського вторгнення Указом Президента України № 2102-IX [1], затвердженням Верховною Радою України, введено воєнний стан, який наразі продовжено до 25 травня 2022 року. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року (в редакції від 01 квітня 2022 року) [2], воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності

України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

В умовах дії воєнного стану та посилення економічної нестабільності спостерігається зростання банківських ризиків, реалізація яких може спричинити виникнення проблем платоспроможності банків і можливості неотримання вкладниками своїх заощаджень, розміщених на банківських рахунках. У зв'язку із цим захист прав і законних інтересів вкладників банківських установ потребує впровадження додаткових гарантій з метою забезпечення стабільності всієї банківської системи. При цьому необхідність забезпечення банківських вкладів вимагає передусім перегляду та удосконалення нормативно-правового регулювання системи гарантування вкладів фізичних осіб в Україні відповідно до сучасних реалій.

Правові аспекти функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та особливості правового статусу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб слугували предметом дослідження В.І. Борисової, В.А. Васильєвої, Х.В. Войцеховської, О.В. Дзери, А.В. Зеліско, О.І. Зозуляк, Н.С. Кузнєцової, І.М. Кучеренко, Д.С. Лещенка, В.В. Луця, Т.В. Мазур, Є.С. Ходака, М.С. Чемериса та інших науковців. Разом із тим, з урахуванням введення в Україні воєнного стану, подальшого наукового вивчення потребує питання нормативного забезпечення системи гарантування вкладів фізичних осіб в умовах сучасних викликів.

Метою статті є визначення особливостей нормотворчої діяльності у сфері гарантування вкладів фізичних осіб в умовах воєнного стану та надання пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання у відповідній сфері правовідносин.

У період дії воєнного стану в Україні прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання важливих сфер суспільних відносин, забезпечення їх стабільності, ефективної та безперебійної роботи економіки держави у період війни. Так, Верховною Радою України 01 квітня 2022 року ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» [3], який застосовується до правовідносин з виплати фізичним особам гарантованих сум відшкодування за вкладом в банках, щодо яких протягом дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня його припинення чи скасування прийнято рішення про віднесення їх до категорії неплатоспроможних або про відкликання банківської ліцензії та їх ліквідацію з підстав, визначених ч. 2 ст. 77 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [4].

У відповідності до п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23 лютого 2012 року (в редакції від 13 квітня 2022 року) [5] вкладом вважаються кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, які залучені банком від вкладника (або які надійшли для вкладника) на умовах договору банківського рахунку, банківського вкладу

(депозиту), включаючи нараховані відсотки на такі кошти. При цьому кошти, залучені банком від видачі (випуску) ощадного сертифіката банку або депозитного сертифіката банку, не є вкладом. У свою чергу, вкладником визнається фізична особа (у тому числі фізична особа-підприємець), яка уклала або на користь якої укладено договір банківського рахунку, банківського вкладу (депозиту), крім фізичної особи (у тому числі фізичної особи-підприємця), яка є власником лише ощадного сертифіката банку (п. 4 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»). У даному контексті важливо зазначити, що, зважаючи на норму ст. 1065 Цивільного кодексу України [6], відповідно до якої ощадний (депозитний) сертифікат підтверджує суму вкладу, внесеного у банк, і права вкладника (володільця сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та процентів, встановлених сертифікатом, у банку, який його видав, відповідні законодавчі положення, які містять суперечності, потребують свого узгодження. Необхідність дотримання принципу юридичної визначеності вимагає від законодавця чіткості, зрозумілості, однозначності правових норм, їх передбачуваності (прогнозованості), оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (абзац другий п.п. 5.4 п. 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 [7], абзац дев'ятий п.п. 4.3 п. 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 27 лютого 2018 року № 1-р/2018 [8]).

Зміст та обсяг права фізичних осіб на банківські вклади полягає в гарантії отримати свої кошти від банку на умовах та в порядку, встановлених договором. Водночас у разі визнання банку неплатоспроможним гарантією забезпечення прав вкладників є відшкодування грошової суми за вкладом.

Захист прав та охоронюваних законом інтересів вкладників, створення фінансових можливостей для відшкодування їм коштів у разі неможливості виконання

банками вимог вкладників щодо повернення коштів є одними з головних функцій Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, створеного Указом Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб-вкладників комерційних банків України» від 10 вересня 1998 року № 996/98 [9].

На сьогодні повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, порядок виплати ним відшкодування за вкладами, правові, фінансові та організаційні засади функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб встановлюються Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», метою якого є захист прав і законних інтересів вкладників банків, зміцнення довіри до банківської системи України, стимулювання залучення у неї коштів, забезпечення ефективної процедури виведення неплатоспроможних банків з ринку та ліквідації банків. Крім цього, права та обов'язки банків – учасників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, у тому числі банків-агентів, у частині функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб передбачено Інструкцією про порядок здійснення Фондом гарантування вкладів фізичних осіб захисту прав та охоронюваних законом інтересів вкладників, затвердженою рішенням виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 26 травня 2016 року № 825 (у редакції від 15 грудня 2021 року) [10]. Даною Інструкцією також затверджена Довідка про систему гарантування вкладів фізичних осіб, яка є обов'язковим документом для ознайомлення вкладником перед укладенням договору. Також банк зобов'язаний ознайомлювати вкладника з Довідкою після укладення договору не рідше ніж один раз на рік у спосіб, що визначають сторони у договорі. Довідка містить загальну інформацію про систему гарантування, максимальний розмір відшкодування, строки початку виплат, обмеження гарантій.

Важливо зазначити, що Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» від 01 квітня 2022 року передбачається, що на час дії воєнного стану в Укра-

їні та протягом трьох місяців з дня його припинення чи скасування Фонд гарантування вкладів фізичних осіб відшкодовує кожному вкладнику банку кошти в повному розмірі вкладу, включаючи відсотки, нараховані станом на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення банку з ринку. Водночас через 3 місяці з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану в Україні, сума граничного розміру відшкодування коштів вкладникам за всіма вкладами в одному банку складатиме не менше 600 тисяч гривень, незалежно від кількості вкладів у банку, і може бути збільшена за рішенням адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Відповідні норми Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» стосуються лише банків, які віднесені до категорії неплатоспроможних протягом дії воєнного стану в Україні та трьох місяців з дня його припинення чи скасування.

Запровадження повного покриття банківських вкладів гарантіями, так звана «бланкова гарантія» є світовою практикою. Зокрема, такий крок був застосований під час глобальної кредитної кризи 2008 року в Ірландії, Данії, Ісландії та Німеччині, коли протягом кризового періоду (у деяких країнах – до 24 місяців) держава гарантувала повернення повної суми депозитів фізичних осіб. Таку можливість також передбачено Основоположними Принципами для ефективних систем страхування депозитів, розроблених Базельським комітетом з банківського нагляду спільно з Міжнародною Асоціацією страховиків депозитів [11]. Крім цього, конкретні шляхи підвищення ефективності системи гарантування вкладів знайшли своє відображення в Директиві Європарламенту та Ради ЄС 2009/14/ЄС від 11 березня 2009 року [12] та Директиві Європарламенту та Ради ЄС 2014/49/ЄС від 16 квітня 2014 року [13].

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб» від 01 квітня 2022 року також посилює забезпечення фінансової стійкості Фонду гарантування вкладів

фізичних осіб шляхом включення Акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» до системи гарантування вкладів фізичних осіб та набуття ним статусу учасника відповідного Фонду. Водночас на сьогодні до системи гарантування вкладів фізичних осіб не залучені кредитні спілки як фінансові установи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, зокрема, із залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, відносини вкладників із якими визначаються укладеними між ними договорами [14, с. 32].

Виплата відшкодування коштів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб відбувається у визначеному порядку та черговості не пізніше 20 робочих днів (для банків, база даних про вкладників яких містить інформацію про більше ніж 500000 рахунків, – не пізніше 30 робочих днів) з дня початку процедури виведення неплатоспроможного банку з ринку або з дня початку процедури ліквідації банку – у разі прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених ч. 2 ст. 77 Закону України «Про банки і банківську діяльність». При цьому важливо, що відшкодування коштів за вкладом в іноземній валюті здійснюється у національній валюті України після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземних валют, встановленим Національним банком України на кінець дня, що передує дню початку процедури виведення Фондом неплатоспроможного банку з ринку та здійснення тимчасової адміністрації відповідно до ст. 36 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». У разі прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку з підстав, визначених ч. 2 ст. 77 Закону України «Про банки і банківську діяльність», відшкодування коштів за вкладом в іноземній валюті здійснюється в національній валюті України після перерахування суми вкладу за офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України станом на кінець дня, що передує дню початку процедури ліквідації банку.

Крім цього, чинним законодавством України передбачено перелік умов, за яких Фонд гарантування вкладів фізичних осіб не відшкодовує вкладникам кошти. Так, відповідно до ч. 4 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» Фондом гарантування вкладів фізичних осіб не відшкодовуються кошти:

- 1) передані банку в довірче управління;
- 2) за вкладом у розмірі менше 10 гривень.

- 3) розміщені на вклад у банку особою, яка є пов'язаною з банком особою або була такою особою протягом року до дня прийняття Національним банком України рішення про віднесення такого банку до категорії неплатоспроможних;

- 4) розміщені на вклад у банку особою, яка надавала банку професійні послуги як аудитор, оцінювач, у разі якщо з дня припинення надання послуг до дня прийняття Національним банком України рішення про віднесення такого банку до категорії неплатоспроможних не минув один рік;

- 5) розміщені на вклад власником істотної участі банку;

- 6) за вкладами у банку, за якими вкладники на індивідуальній основі отримують від банку проценти за договорами, укладеними на умовах, що не є поточними ринковими умовами, або мають інші фінансові привілеї від банку;

- 7) за вкладом у банку, якщо такий вклад використовується вкладником як засіб забезпечення виконання іншого зобов'язання перед цим банком, у повному обсязі вкладу до дня виконання зобов'язань;

- 8) за вкладами у філіях іноземних банків;

- 9) за вкладами у банківських металах;

- 10) розміщені на рахунках, що перебувають під арештом за рішенням суду;

- 11) за вкладом, задоволення вимог за яким зупинено відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Водночас юридичні та фізичні особи, кошти яких не гарантовано, після прийняття Національним банком України рішення про відкликання банківської

ліцензії та ліквідацію банку мають право заявити Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про свої вимоги до банку. Задоволення таких вимог здійснюється за рахунок коштів, одержаних в результаті ліквідації та продажу майна банку у черговості, визначеній ст. 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

Важливо також зазначити, що Рішенням виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб «Про особливості виплати гарантованої суми відшкодування в період дії воєнного стану в Україні» від 24 березня 2022 року № 201 [15] встановлено, що в період дії воєнного стану в Україні банк-агент забезпечує за бажанням вкладника зарахування гарантованої суми відшкодування на рахунок вкладника, відкритий у банку-агенті без особистої присутності вкладника в установі банку-агента, якщо вкладник, який отримує суму відшкодування, одночасно є клієнтом банку-агента та щодо нього банком-агентом проведено ідентифікацію та верифікацію.

У даному контексті слід вказати на те, що гарантування вкладів фізичних осіб відповідним Фондом здійснюється шляхом укладення договору про співробітництво з виплати гарантованих сум відшкодувань між Фондом гарантування вкладів фізичних осіб та банками-агентами. За договором про виплату гарантованих сум відшкодувань, як зазначає Х.В. Войцеховська, одна сторона (Фонд гарантування вкладів фізичних осіб) у визначені законом строки здійснює переказ коштів на реалізацію гарантованих сум вкладів, а друга сторона (банк-агент) в межах строків, визначених законом, вчиняє дії щодо виплати гарантованих сум вкладнику за договором банківського вкладу, строк дії якого закінчився та за умови ліквідації банку [16, с. 156].

Детальна регламентація даної договірної конструкції має місце у Положенні про порядок визначення банків-агентів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, затверджене Рішенням виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 12 липня 2012 року № 6. Проте даним Положенням абсолютно не регламентовані питання щодо правових наслідків невиконання або неналежного

виконання сторонами даного договору, зокрема, в частині прострочення здійснення виплат та інших порушень умов договору, що має бути усунуто шляхом закріплення заходів цивільно-правової відповідальності у вигляді пені за кожен день прострочення виконання договору. Також вбачається доцільним на рівні підзаконних нормативно-правових актів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб визначити підстави для розірвання договору про співробітництво з виплати гарантованих сум відшкодувань у випадку його неналежного виконання банком-агентом, що надасть змогу в оперативному порядку визначитись з іншим банком-агентом та у належні строки організувати виплати вкладникам.

Отже, запровадження на законодавчому рівні гарантії повернення коштів у повному обсязі на банківські вклади на період дії воєнного стану в Україні та протягом трьох місяців з дня його припинення чи скасування є додатковим механізмом підтримання банків з боку держави та захисту інтересів вкладників у разі виведення неплатоспроможних банків з ринку. Відповідна система гарантування вкладів фізичних осіб поширюється виключно на відносини за участю банків. Проте, оскільки фінансовий ринок в Україні представлений не лише банками, а й небанківськими фінансовими установами, виникає питання про можливість включення до переліку осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», й вкладників, зокрема, кредитних спілок.

У зв'язку із цим у процесі подальшої нормотворчої діяльності у сфері гарантування вкладів фізичних осіб важливим є вивчення позитивного іноземного досвіду захисту прав та законних інтересів вкладників, зокрема щодо можливості існування поряд із Фондом гарантування вкладів фізичних осіб державної форми власності недержавних фондів гарантування вкладів, координації дій та обміну інформацією між банками як учасниками системи гарантування вкладів, оптимізації строків здійснення відшкодувань за вкладниками, зняття обмежень із вкладів у банківських металах, надання можливості отримання вкладником відшкодування у валюті

вкладу, обмеження кола осіб, вклади яких не підлягають відшкодуванню тощо, що сприятиме підвищенню довіри населення до банківської системи та прискорить про-

цеси правової адаптації нормативно-правової бази України до норм і стандартів ЄС у сфері гарантування вкладів фізичних осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 01 квітня 2022 року № 2180-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
5. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
6. Цивільний кодекс України 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
7. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
8. Рішення Конституційного Суду України від 27 лютого 2018 року № 1-п/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-18#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
9. Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб-вкладників комерційних банків України : Указ Президента України від 10 вересня 1998 року № 996/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996/98#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
10. Інструкція про порядок здійснення Фондом гарантування вкладів фізичних осіб захисту прав та охоронюваних законом інтересів вкладників, затверджена рішенням виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 26 травня 2016 року № 825. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0874-16#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
11. Basel Committee on Banking Supervision and International Association of Deposit Insurers (2009). Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems. Basel: Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs151.pdf> (Last accessed: 20.04.2022).
12. Amending Directive 94/19/EC on deposit-guarantee schemes as regards the coverage level and the payout delay: Directive 2009/14/EC of the European Parliament and of the Council of 11.03.2009. *Official journal of European Union*. 2009. L 68, 13.3.2009. P. 0003–0007.
13. On deposit-guarantee schemes: Directive 2014/49/EU of the European Parliament and of the Council of 16.04.2014. *Official journal of European Union*. 2014. L 173, 12.6.2014. P. 0149–0178.
14. Борисова В.І. Гарантування вкладів фізичних осіб: проблемні питання. *Проблеми цивільного права та процесу: тези доповідей учасників науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті О.А. Пушкіна* (м. Харків, 19-20 травня 2017 р.). 2017. С. 30–32.
15. Рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб «Про особливості виплати гарантованої суми відшкодування в період дії воєнного стану в Україні» від 24 березня 2022 року № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0371-22#Text> (дата звернення: 20.04.2022).
16. Войцеховська Х.В. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб як учасник цивільних правовідносин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2016. 206 с.